

ANALYSES OF THE QUALITY MANAGEMENT SYSTEM FOR TRAINING FUTURE PROFESSIONALS IN THE FINANCIAL AND ECONOMIC PROFILE IN THE UKRAINIAN UNIVERSITIES

Mahomed Isaiev¹

Received: 2021-09-30

Accepted: 2021-10-22

DOI: <http://doi.org/10.46489/gpj.2021-1-3-20>

Abstract. The article analyzes the quality management system of training future specialists in financial and economic profiles in the universities of Ukraine. In accordance with the existing requirements of stakeholders regarding the level of quality of training of future professionals in the financial and economic sphere, the following criteria were proposed: a set of theoretical knowledge of graduates and the ability to apply them in practice; a set of formed practical skills, abilities, professional competencies; the level of development of professionally significant personal qualities; level of motivation of personal, professional development. The system of quality management of professional training of future specialists of the financial and economic profile was defined, which was characterized as a set of systematically carried out activities of IHE, aimed at creating organizational, technical, economic and social conditions that guarantee the proper level and stability of educational activities of students.

Keywords: training quality management system, criteria, monitoring, future specialists of financial and economic profile, model.

¹ Mahomed Isaiev, Postgraduate Student, Department of Public Service and Management of Educational and Social Institutions, Luhansk Taras Shevchenko National University, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4490-8163>

ВСТУП

Згідно з основними принципами Болонського процесу однією з умов діяльності ЗВО є система забезпечення якості освітніх послуг на основі проведення моніторингу якості. Саме моніторинг дозволяє ЗВО здійснювати багаторівневу оцінку якості в сфері забезпечення професійної підготовки своїх випускників. В умовах жорсткої конкуренції, відсутності розподілу студентів, насиченості ринку праці фахівцями фінансово-економічної сфери дана проблема є актуальною для кожного вищого економічного навчального закладу.

Відповідно до існуючих підходів щодо розуміння суті, структури, умов, результатів управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери у ЗВО України, на даний час, не склалося єдиного підходу до розуміння такої системи, її організації, ефективного застосування і результативності, включаючи професійну спрямованість змісту впроваджуваного моніторингу якості. На основі цього, важливого значення набуває детальний аналіз системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проведено детальний аналіз досліджень (Shevchuk, 2013) з питань оцінювання результативності навчального процесу в економічних ЗВО, що має здійснюватися комплексно, з урахуванням усіх аспектів навчально-виховного процесу. Відповідно до позиції автора, на основі зазначених умов гарантованими є отримання об'єктивних даних, забезпечення результативності на основі поетапного відстеження та поточного регулювання. При визначенні дефініції «система», враховано, що воно характеризується,

як одне з основних в науці, що передбачає наявність декількох об'єктів, які пов'язані між собою і функціонують як єдине ціле (Matukhin & Evseeva, 2014).

Виділення не вирішене раніше частини загальної проблеми

В результаті аналізу теорії моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери ми прийшли до висновку, що інформаційне забезпечення, отримане на основі моніторингу якості професійної підготовки у ЗВО, має відображати навчальні досягнення студентів, можливості і результати працевлаштування випускників, їх задоволеність якістю підготовки до професійної діяльності, ефективність роботи викладачів (Linn et al., 2000).

З огляду на багатогранність моніторингу, необхідно детально проаналізувати основні характеристики управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери як системи.

Мета статті – обґрунтування системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах України.

РЕЗУЛЬТАТИ

У нашому дослідженні управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери будемо розглядати як систему, яка об'єднує в собі мету, основні завдання, об'єкти і суб'єкти, принципи та функції, методи вивчення, критерії та показники якості, контрольні заходи.

Оцінка якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери необхідно представити у вигляді комплексу критеріїв, які відображені на рис. 1, де, як уже відомо, якість визначається

ступенем задоволення очікувань учасниками процесу підготовки (Rao, 2003) або ступенем досягнення поставленої мети (Talanchuk, 2012, 178), причому якість буде тим вище, чим

менше величина відхилення між фактичним станом професійної підготовки студентів фінансово-економічної спеціальності і планованим.

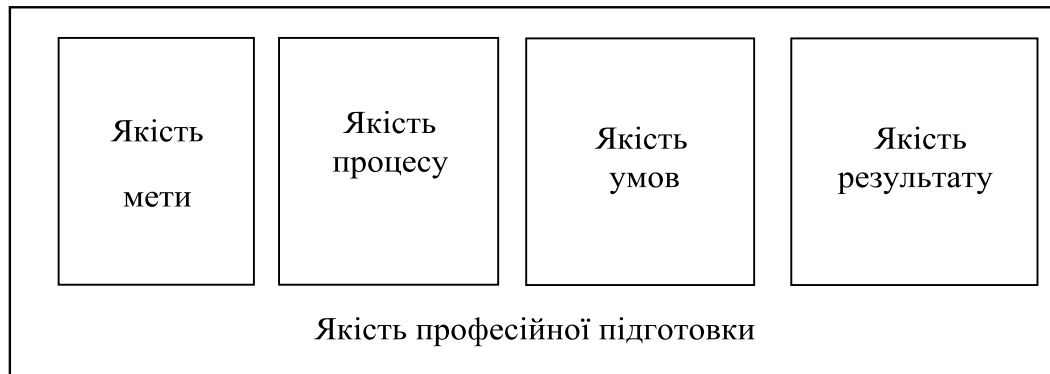

Рис. 1. Критерії якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю

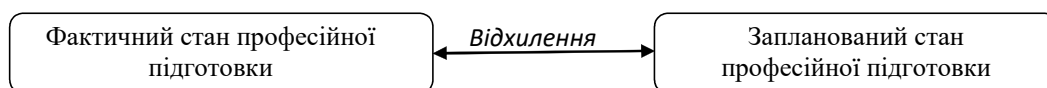

Рис. 2. Якість професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю

Інформаційною основою управління якістю є моніторинг, спрямований на отримання оперативної та об'єктивної інформації про якість результатів підготовки та умов їх досягнення, тому основною метою управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери вважаємо забезпечення інформацією про якість їх підготовки в будь-який момент часу всіх зацікавлених сторін, а саме суспільство, держава, роботодавців, студентів і, безпосередньо, ЗВО, який здійснює підготовку.

Проаналізувавши вимоги зацікавлених сторін до рівня якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, було запропоновано наступні критерії: сукупність теоретичних знань випускників та здатність їх

застосовувати на практиці; сукупність сформованих практичних умінь, навичок, професійних компетенцій; рівень розвитку професійно значущих особистісних якостей; рівень мотивації особистісного професійного розвитку.

Залежно від споживача якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери перераховані складові грають різну роль, але ЗВО має забезпечити якомога вищий рівень кожного з них. Отже, основною метою діяльності ЗВО є забезпечення високого рівня якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, усіх його складових.

В процесі дослідження, передбачалося, що розроблена система управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери

виконуватиме низку функцій, серед яких було виділено:

- аналітико-інформативна - полягає в отриманні, аналізі та розповсюдженні інформації про стан підготовки в будь-який момент часу, дозволяє оцінити характер і особливості процесу підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери; визначенні відповідності отриманих результатів цілям і задачам діяльності ЗВО; виявленні причин сучасних тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери;
- контролююча - полягає в постійному спостереженні за результатами професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери та контролі за виконанням планів і відповідністю дій відповідно до рекомендованих коригуючих заходів;
- стимулююче-мотиваційна - забезпечує стимулюючий вплив на всіх суб'єктів системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, полягає в безпосередньому впливі зібраної інформації на свідомість і мотиви учасників процесу підготовки;
- прогностична - забезпечує прогнозування результатів процесу підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, дозволяє обґрунтовано розробляти плани на найближче і віддалене майбутнє;
- коригувальна - полягає в своєчасному реагуванні на виявлені помилок у підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, запобіганні негативним явищам, проблемам в процесі підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, а

також в розробленні рекомендації обґрунтованих заходів щодо їх своєчасного усунення.

Вважаємо, що в цілісності і взаємозв'язку виділених функцій система управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців соціально-економічної сфери дасть змогу зреалізувати свою мету і істотно удосконалити професійну підготовку студентів цих спеціальностей. Якість професійної підготовки є складним педагогічним явищем, яке можна розглядати і як систему, і як процес, який здійснюється під час збору, обробки, систематизації, аналізу, оцінки та інтерпретації моніторингової інформації, прогнозу подальшого розвитку та складання коригувальних заходів. Ці процеси визначають етапи впровадження розробленої системи, коли результат попереднього етапу наповнює змістом наступний. Основними етапами імплементації розробленої системи в освітню практику ЗВО визначено: підготовчий – (передбачає планування дослідження, розробку програми, ознайомлення з нормативними документами); основний етап об'єднує в собі етап безпосереднього збору, вимірювання, оцінки інформації та етап її систематизації і узагальнення; заключний (прийняття рішень).

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив виділити систему загальних та специфічних принципів, які є найбільш суттєвими і розкривають вимоги до організації та впровадження системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери в сучасних умовах, а саме: *принцип орієнтації на споживача; принцип лідерства; принцип зацікавленості персоналу; принцип процесного підходу; принцип системного підходу до управління.*

Суб'єктами системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-

економічної сфери виступають студенти, викладачі, адміністрація ЗВО, роботодавці. Всі вони зацікавлені у підвищенні якості підготовки та знаходженні шляхів її вдосконалення. Об'єктом в процесі проектування авторської системи є сам процес професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери у ЗВО. Предметом системи є якість фахової підготовки студентів окреслених спеціальностей.,

Формування цілісної системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери у ЗВО передбачало визначення загальних напрямків і найбільш важливих показників в процесі підготовки сучасних фінансистів та економістів, які будуть відслідковуватися. Відповідно до виявлених критеріїв якості професійної підготовки було визначено критерії якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери: якість умов, якість процесу і якість результату, враховуючи особливості їх підготовки і перелік вимог до її якості. Критерії якості результату підготовки виражаються відповідно в особистісних, професійних і соціальних характеристик майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери, що нині є актуальними на ринку праці та в суспільстві в цілому. З огляду на, що якість результату професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери визначається якістю освітнього процесу, вважаємо, що розробка авторської системи управління якістю у ЗВО передбачає дослідження якості умов підготовки. Продовжуючи, відзначимо, що апелюючи до необхідності досягнення цілісності розробленої системи, взято до уваги той факт, що анонсована структура складається з зовнішнього забезпечення та внутрішнього забезпечення якості професійної

підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери.

Так, підсистема зовнішнього забезпечення якості складається з: стандартів вищої освіти для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій; ліцензійних умов провадження освітньої діяльності навчальних закладів; акредитаційних вимог проведення освітньої діяльності навчальних закладів; вимог державної атестації по придбаних компетенцій випускників; стандартів співпраці з роботодавцями щодо забезпечення конкурентоспроможного рівня підготовки фахівців фінансово-економічної сфери; світового і національного рейтингового оцінювання діяльності ЗВО.

У межах дослідження систему управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, що відповідає вимогам Європейських стандартів, трактуватимемо як сукупність систематично здійснюваних видів діяльності ЗВО, спрямованих на створення організаційних, технічних, економічних та соціальних умов, що гарантують належний рівень і стабільність якості освітньої діяльності студентів окреслених спеціальностей.

Основою впровадження та функціонування авторської системи є стандарт ISO 9001 діє до: 2015 «Система управління якістю. Вимоги». Ним визначено вимоги, яким повинна відповідати система якості, щоб гарантувати постійну відповідність результатів освітньої діяльності вимогам замовника. Система управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю регламентує діяльність всіх співробітників ЗВО, які впливають на якість кінцевого результату і на задоволеність споживачів (замовників).

Поряд з цим ураховувалося, що розроблення системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців має бути спрямована на вирішення головного завдання: створити якість і цінність такої підготовки невід'ємною частиною процесу її надання, а це означає, що не тільки підготовка і процес її надання є невіддільними, а й категорії якості і підготовка слід розглядати як взаємозв'язані. Виходячи з того, що параметри якості підготовки можуть мати кількісні та якісні характеристики, які вимірюються інструментально чи оцінюються як придатні/непридатні, якість як ринкова характеристика освітнього продукту може бути виражена в п'яти категоріях: абстрактна, орієнтована на освітній продукт, орієнтована на споживача, орієнтована на процес надання послуги, орієнтована на створення цінностей.

На нашу думку, акцент на задоволення потреб споживача є ключовим аспектом у розробці системи управління якістю, оскільки споживач є арбітром в процесі оцінюванні якості освітнього продукту й стратегія діяльності закладу освіти спрямована – як в короткотерміновій так і в довготерміновій перспективі – на задоволення запитів споживача, що, в свою чергу, вимагає безперервного системного вивчення потреб (запитів) споживачів, оскільки вони (потреби й запити) постійно змінюються. У цьому зв'язку, закладам вищої освіти потрібно бути організаціями, що безперервно самовдосконалюються, щоб бути здатними адаптуватися до умов, що постійно змінюються.

У контексті зазначеного, оптимальною є циклічна, орієнтована на задоволення споживача, модель забезпечення якості вищої економічної освіти. Така система дозволяє встановити взаємозв'язок між:

1) сприйняттям якості освітніх послуг під час навчання і розміром фінансової вигоди, яку студент отримує

після працевлаштування (рентабельність);

2) між якістю освітніх послуг та набутою лояльністю «споживачів»;

3) між очікуваною якістю освітніх послуг та сприйняттям студентами фактично наданої освітньої послуги.

В процесі створення моделі системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю ураховувалося, що педагогічне моделювання останнім часом набуває широкого застосування в дослідженнях, що пов'язано з модернізацією системи вищої освіти і її змісту, необхідністю інноваційного розвитку в підготовці фахівців.

Завдяки моделям дослідники можуть конкретизувати своє уявлення про різноманітні зміни в навчанні. Основними поняттями педагогічного моделювання є терміни «модель» і «моделювання» (Fakhova kompetentnist..., n.d.).

На сучасному етапі філософський словник представляє визначення моделі як аналога (схеми, структури, знаковою системи) певного фрагмента природної чи соціальної реальності, породження людської культури, концептуально-теоретичного освіти – оригіналу моделі (Fedorchenko, 2019).

Моделювання розглядається як метод дослідження об'єктів пізнання на їх моделях (Kis, 2005), як відтворення характеристик деякого об'єкта на іншому об'єкті, спеціально створеному для їх дослідження (Yablochnikova, 2016). При цьому штучно створений об'єкт відображає і відтворює в спрощеному вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між елементами об'єкта, дослідження якого в природному вигляді є важким або взагалі не можливим (Shyhun, 2009).

У процесі створення моделей (моделюванні) необхідно дотримуватися, на думку обов'язкових

умов, а саме: аналогії (подібності), репрезентативності (заміщення), екстраполяції (можливості поширення, перенесення отриманих даних на досліджуваний об'єкт). Незважаючи на те, що в багатьох галузях науки моделювання широко застосовується на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики, воно ще недостатньо розроблено, хоча вже займає важливе місце в дослідженні педагогічних явищ (об'єктів) поряд зі спостереженням і педагогічним експериментом.

Ураховувалося, що педагогічне моделювання здійснюється за наступним алгоритмом: входження в процес і вибір методологічних основ для моделювання, якісний опис предмета дослідження; постановка задач моделювання; конструювання моделі з уточненням залежності між основними елементами об'єкта дослідження, визначенням параметрів цього об'єкта і критеріїв оцінки їх змін, вибір методик оцінювання; дослідження валідності моделі в рішенні необхідних завдань; застосування моделі в педагогічному експерименті; змістовна інтерпретація результатів моделювання.

На підставі цих загальних положень ми будемо обґрунтовувати модель системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в ЗВО.

Разом з тим, побудова моделі авторської системи управління якістю вимагає врахування загальнотеоретичних підходів до управління якістю вищої освіти. У процесі дослідження сутнісних характеристик зазначених моделей і практики їх застосування при створенні систем управління якістю в сучасних ЗВО виявлено, що найбільш актуальною у вирішенні проблем якості навчального процесу є модель на основі стандартів ISO (Kis, 2005). Ця модель передбачає механізм внутрішньої і зовнішньої перевірки того, наскільки навчальний процес і якість підготовки

майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю погоджуються з всіма заходами, спрямованими на забезпечення високого рівня якості, а також для визначення ефективності системи якості підготовки фахівців. Відповідно з цим нами обраний, як базовий процесний підхід, що передбачає побудову системи управління якістю у ЗВО саме на цьому підході.

Створення моделі передбачає визначення методологічних підходів, суб'єктів та об'єктів моніторингу, його компонентів, критеріїв та показників якості навчального процесу, оціночних процедур, що свідчить про дотримання дослідницею основних правил розробки моделей педагогічних процесів.

Головною проблемою дослідження є розгляд самого моніторингу як провідного елементу системи управління якістю, про що можна судити, виходячи з розробленою науковою організаційної структури управління якістю навчального процесу.

Тоді як в межах нашого дослідження моніторинг є складовою моделі системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю. Важливою є позиція П.Таланчука про необхідність управління якістю забезпечення навчального процесу у ЗВО на загально університетському, факультетському, кафедральному і індивідуально-особистісному рівнях (Talanchuk, 2012, 8). Відзначимо, що в сучасних умовах весь освітній процес у ЗВО повинен бути спрямований на побудову моделі професійного навчання фахівців, та відповідної їй системи управління освітньою установою, а також створення педагогічного середовища. Апелюючи до сказаного цілями системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю є: *внутрішні цілі* (досягнення якісного рівня випускників, що

перевищує рівень інших аналогічних освітніх установ. Зниження рівня «дефектності» студентів); реорганізація системи управління освітньою установою. Відкриття нових професій, спеціальностей і спеціалізацій. Розвиток інфраструктури ЗВО; використання нових освітніх та інформаційних технологій в процесах управління та в освітньому процесі; підвищення професійного рівня викладачів і співробітників ЗВО; удосконалення економічного становища освітнього закладу; оптимізація освітнього процесу з точки зору мінімізації використання ресурсів без шкоди якості освіти та *зовнішні цілі* (прагнення стати однією з освітніх установ, що мають функціонуючу і в перспективі сертифіковану систему забезпечення якості професійної підготовки; розширення та освоєння нових ринків пошуку абітурієнтів і «збуту» випускників; підвищення престижу освітнього закладу; орієнтація на задоволення вимог роботодавців, в рамках підготовки фахівців фінансово-економічного профілю для регіонального ринку праці.

Ще одним аспектом забезпечення якості професійно підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю є дотримання викладачами і студентами академічної доброчесності/сумлінності.

Порушення принципів академічної сумлінності є некоректними діями з боку будь-якого учасника науково-освітнього процесу (Matukhin & Evseeva (2014).

Прикладами несумлінної наукової поведінки є плагіат, самоплагіат, шахрайство на іспитах або підсумкових атестації, змова, оплата третій стороні для виконання наукової роботи, фальсифікація даних в дослідженні, несумлінна поведінка наукових експертів, рецензентів тощо. Всі перераховані приклади недобросовісної поведінки в науково-освітній діяльності

не тільки підривають авторитет сучасної науки [3; 4], але і загрожують порушникові відрахуванням з вузу, аспірантури, докторантури.

Перспективним є метод боротьби з проблемою плагіату і академічної нечесності серед студентів як написання різного роду мікропроектів, есе, міждисциплінарних і курсових завдань, а також ситуативно-аналітичних робіт. При цьому кожна робота повинна бути перевірена науковим керівником та/або локальною експертною комісією на предмет її відповідності принципам академічної сумлінності [9].

Це дозволить учням навчитися самостійно узагальнювати, мислити, аналізувати отримані знання і отримувати цінний досвід роботи в науковій сфері, слідуючи принципам академічної сумлінності. Важливу роль в боротьбі з академічної нечесністю грають так звані універсальні навчальні модулі, спрямовані на докладне вивчення принципів академічної сумлінності.

Важливо відзначити, що обман і плагіат є найбільш серйозними порушеннями академічної сумлінності в науці, так як при цьому страждає сама ідея оригінального дослідження, що в кінцевому результаті не тільки не приносить користі науковому товариству, а й шкодить йому [5].

До низки засобів управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери відносимо використання використання індивідуальних планів освітньої діяльності студентів.

Основними умовами функціонування авторської системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю є: цілі і зміст освіти; рівень професійної компетентності викладацького персоналу і організації їх діяльності;

стан матеріально-технічної та навчально-інформаційної бази процесу навчання.

Основними механізмами системи моніторингу системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю визначено: самооцінку; рейтинги; внутрішній аудит; зовнішній аудит.

Самоконтроль – це самоаналіз і самооцінка діяльності студентів, що передбачає визначення рівня засвоєння матеріалу через пробні тестування, навчальні комп'ютерні програми, лабораторні роботи на установках, стендах, професійному обладнанні тощо. На основі самоконтролю діяльності на різних організаційних рівнях (навчальна група, кафедра, факультет, ЗВО), проводилося визначення стратегії розвитку з урахуванням аналізу ризиків і помилок, короткострокових і довгострокових вимог до підготовки фахівців.

Контроль якості знань студентів проводився у вигляді поточної, рубіжної атестації, яка враховує роботу майбутніх фахівців протягом семестру, проміжної атестації, здійснюваної у вигляді здачі іспитів і заліків, а також підсумкової державної атестації.

Контроль освітніх програм передбачає оцінку робочих основних професійних освітніх програм (навчальних планів), а також робочих освітніх програм навчальних дисциплін, професійних модулів і методичних розробок, посібників в розрізі дисциплін.

Зовнішній контроль здійснюється з боку держави і громадськості. Громадський контроль передбачає: оцінку знань випускників роботодавцями; оцінку знань студентів керівниками навчальних та виробничих практик; громадську акредитацію коледжу; збір думок ЗМІ та ін.

Висновок та пропозиції. Базуючись на наукових позиціях багатьох авторів, апелюючи до необхідності дотримання вимог інтегративності, функціональності, відкритості, цілісності, структурованості експериментальних систем, конкретизовано структурні компоненти системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, кожен з яких відбиває її динамічність, інтегральні властивості цілого та характеризується наявністю стійких, повторюваних причинно-наслідкових зв'язків (закономірностей). Водночас, слід зауважити, що кожен компонент педагогічної системи володіє певним «ступенем свободи», що сприяє взаємозбагаченню ланок системи шляхом доцільної творчої діяльності викладачів і студентів. Відповідно до цього була розроблена система, що саморганізовується шляхом систематичного обміну інформацією між суб'єктами освітнього процесу. Ураховувалося, що в процесі проектування та моделювання системи управління якістю освіти майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери неможливо обійтися тільки заданими критеріями стандартів, показниками знань, умінь і навичок. Тут необхідна постійна наявність достовірної інформації про всі стани, засоби і умови функціонування кожного елемента вузівської системи, можливість вимірювання показників якості освітнього процесу. Це досягається шляхом організації системного моніторингу якості освіти. Системний моніторинг передбачає оцінку якості контингенту абітурієнтів і студентів, професійних освітніх програм, рівня наукової та навчальної підготовленості викладацького і навчально-допоміжного складу, стану науково-дослідних робіт і їх зв'язку зі змістом навчальних курсів, ефективності організації навчального процесу,

аналізу підсумкової підготовки студентів з дисциплін, циклів дисциплін тощо. Авторська система управління якістю зобов'язуватиме освітню установу вищої професійної освіти ввести в практику постійну оцінку і

визначення ступеня задоволеності студентів, яка повинна узгоджуватися з професійними стандартами, принципами і духом освітньої установи.

References

1. Linn, R. J., Zhang, W., & Li, Z.-y. (2000). An intelligent management system for technology management. *Computers & Industrial Engineering*, 38(3), 397–412. [https://doi.org/10.1016/s0360-8352\(00\)00052-8](https://doi.org/10.1016/s0360-8352(00)00052-8)

2. Matukhin, D. L., & Evseeva, A. M. (2014). Further professional training as a constituent part of continuing vocational education. In *Lecture Notes in Management Science. 2nd International Conference in Humanities, Social Sciences and Global Business Management (ISSGBM 2014)*. June 21-22, London, UK (Vol. 31, pp. 104-109).

3. Voinarovska, N. V. (2011). *Pidhotovka bakalavriv z ekonomiky u vyshchikh navchalnykh zakladakh SShA* (Doctoral dissertation, Doctoral thesis. Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, Vinnytsia (in Ukrainian)).

4. Rao, D. B. (2003). *Higher Education in the 21st Century*. Discovery Publishing House.

5. Ivanchenko, Ye. A. (2009). *Profesionalizm yak skladova kompetentnosti ekonomista ta yoho otsiniuvannya v systemi intehratyvnoi profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv*. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriiia «Pedahohika i psykholohiia*, 9(1), 178-186.

6. Talanchuk, P. (2012). *Pro stan nauky v Ukraini ta mozhlyve mistse AINU v yii podalshomu rozvytku*. K.: Un-t «Ukraina».

7. Fakhova kompetentnist yak pokaznyk psykholohichnoi hotovnosti do profesiinoi diialnosti. (n.d.). <http://uastudent.com/fahova-kompetentnist-jak-pokaznyk-psykholohichnoi-gotovnostistudenta-do-profesijnoi-dijalnosti/>

8. Fedorchenko, Yu. (2019). *Problema universytetu: chy isnuiut v Ukraini universytety? Vyshcha osvita v Ukraini*. <https://osvita.ua/vnz/56402/>

9. Shevchuk, O. B. (2013). *Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv finansovo-ekonomichnoho profilu za kordonom*. <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13sobpzk.pdf>.

10. Shyhun, M. M. (2009). *Modeliuvannya v naukovykh publikatsiakh z bukhhalterskoho obliku*. <http://dspace.uabs.edu.ua/handle/123456789/1581>.

11. Yablochnikova, I. O. (2016). *Osoblyvosti pidhotovky mahistriv-finansystiv u Avstrii. Naukovyi visnyk Kremenetskoï oblasnoï humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka. Seriiia: Pedahohika*, (6), 123-132.

12. Kis, V. (2005). Quality assurance in tertiary education: Current practices in OECD countries and a literature review on potential effects. *Tertiary Review: A contribution to the OECD thematic review of tertiary education*, 14(9), 1-47.